

Towarzystwo Historiograficzne – w dziesięciolecie działalności

Zamysł utworzenia Towarzystwa Historiograficznego narodził się w 2010 r. w środowisku historyków historiografii Instytutu Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego, a jego inicjatywę należy przypisać autorce Statutu TH, dr hab. prof. UR Marioli Hoszowskiej. Grunt do powołania TH tworzyły badania prowadzone w Zakładzie Historii Historiografii i Metodologii Historii, inicjowane przez prof. dr. hab. Jerzego Maternickiego¹. Od chwili powołania w 2001 r. Uniwersytetu Rzeszowskiego i wprowadzenia nowego modelu finansowania badań naukowych stworzono w IH UR warunki do umiędzynarodowienia i zdynamizowania badań historiograficznych. Już w 2002 r. z inspiracji Jerzego Maternickiego w środowisku rzeszowskim podjęto się kontynuacji badań nad środowiskami historycznymi², ze szczególnym uwzględnieniem Lwowa. Początki działalności były skromne. Powołany w tym celu – we wrześniu 2002 r. – Międzynarodowy Zespół Badawczy „Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX wieku” skupiał zaledwie 20 osób (17 Polaków, 3 Ukraińców), reprezentujących środowiska naukowe Rzeszowa, Warszawy, Lublina, Łodzi, Lwowa, Drohobycza, Łucka. Ostatecznie w końcowej fazie projektu (2007 r.) zespół liczył blisko 60 badaczy z Polski, Ukrainy i Niemiec. W ramach zrealizowanego programu badań zorganizowano pięć konferencji naukowych

¹ Prof. dr hab. Jerzy Maternicki kierował Zakładem Historii Historiografii i Metodologii Historii w latach 1993–2012. Po odejściu profesora na emeryturę obowiązki kierownika ZHHiMH przejął dr hab. prof. UR Paweł Sierzęga (lata 2012–2014). Obecnie kierownikiem ZHHiMH jest dr hab. prof. UR Joanna Pisulińska.

² Zostały zapoczątkowane w latach 70. XX w. Dotąd opublikowano w tym zakresie: J. Maternicki, *Warszawskie środowisko historyczne 1832–1869*, Warszawa 1970; *Środowiska historyczne II Rzeczypospolitej. Materiały konferencji naukowych w Krakowie i Lublinie 1984 i 1985*, red. J. Maternicki, Warszawa 1986; *Środowiska historyczne II Rzeczypospolitej, cz. 2: Materiały konferencji naukowych w Cieszynie i Białymstoku w 1986 i 1987*, red. J. Maternicki, Warszawa 1987; *Środowiska historyczne II Rzeczypospolitej, cz. 3: Materiały konferencji naukowych w Krakowie w 1988*, red. J. Maternicki, Warszawa 1989; *Środowiska historyczne II Rzeczypospolitej, cz. 4: Materiały konferencji naukowych w Krynicy w 1989 r.*, red. J. Maternicki, Warszawa 1990; *Środowiska historyczne II Rzeczypospolitej, cz. 5*, red. J. Maternicki, Warszawa 1990; *Warszawskie środowisko historyczne w okresie II Rzeczypospolitej*, Rzeszów 1999.

(cztery w Rzeszowie i jedna we Lwowie) oraz wydano pięć tomów prac zespolonych poświęconych lwowskiej historiografii³. W ten sposób udało się stworzyć pomost dla badań historiograficznych widzianych w perspektywie nauki polskiej i ukraińskiej.

Szczegółne miejsce w pracach zespołu zajęła, przygotowana według koncepcji Maternickiego, wydana w Rzeszowie w 2007 r. *Złota księga historiografii lwowskiej XIX i XX wieku*⁴. Skoncentrowano się w niej nie tyle na przedstawieniu losów życia i działalności społecznej i politycznej przedstawicieli lwowskiej Klio, ile zwrócono uwagę na ich poglądy metodologiczne, umiejętności warsztatowe, działalność dydaktyczną, osiągnięcia twórcze, wpływ na rozwój reprezentowanej subdyscypliny, udział w strukturach towarzystw naukowych, wpływ na świadomość i kulturę historyczną ówczesnych pokoleń. Do udziału w pracach zaproszono blisko czterdziestu historyków historiografii z Polski, Ukrainy i Niemiec, reprezentujących ośrodki naukowe z Drohobycza, Iwano-Frankiwska, Katowic, Krakowa, Lwowa, Łodzi, Rzeszowa, Torunia i Warszawy. Ostatecznie zaprezentowano 36 sylwetek historyków lwowskich od końca XVIII po połowę XX w. W ten sposób przez pryzmat jednostek scharakteryzowano dorobek naukowy lwowskiej humanistyki, ukazując Lwów jako ważny ośrodek badań historycznych w Europie Środkowo-Wschodniej.

Istotny na drodze do powołania Towarzystwa Historiograficznego był też – zainicjowany w Rzeszowie w 2006 r. – program badań realizowany w ramach Międzynarodowego Zespołu Badawczego „Historia – mentalność – tożsamość. Miejsce i rola historii oraz historyków w życiu narodu polskiego i ukraińskiego w XIX i XX wieku”. Pomyślany jako kontynuacja współpracy polsko-ukraińskiej, rozszerzał pole badań o problematykę skupioną wokół narodotwórczej roli historiografii narodowych, nauczania i popularyzacji wiedzy na ziemiach polskich i ukraińskich, bohaterów narodowych, polskich i ukraińskich mitów historycznych, obchodów rocznic narodowych, ideologii historycznych obecnych w polskim i ukraińskim życiu politycznym oraz roli, jaką odegrali historycy w życiu społeczno-politycznym narodów polskiego i ukraińskiego. Patronat nad realizacją prac blisko czterdziestoosobowego zespołu objęły Instytuty Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Łódzkiego oraz Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki. Pierwsza z przewidzianego

³ *Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX wieku*, t. 1, red. J. Maternicki; t. 2, red. J. Maternicki, L. Zaskilniak, Rzeszów 2004; t. 4 (tytuł też: *Багатокультурне історичне середовище Львова в XIX і XX століттях*), red. J. Maternicki, L. Zaskilniak, Lwów-Rzeszów 2006; t. 5, red. J. Maternicki, L. Zaskilniak, Rzeszów 2007.

⁴ *Złota księga historiografii lwowskiej XIX i XX wieku*, red. J. Maternicki, współpr. L. Zaskilniak, Rzeszów 2007. Kilka lat później ukazał się drukiem kolejny tom: *Złota księga historiografii lwowskiej XIX i XX wieku*, red. J. Maternicki, P. Sierżęga, L. Zaskilniak, Rzeszów 2014.

programem cyklu konferencji odbyła się w Rzeszowie⁵, a kolejne w Poznaniu, Łodzi, Lwowie i Gdańsku⁶.

Zacieśniająca się współpraca historyków historiografii w ramach realizacji badań inicjowanych przez międzynarodowe zespoły badawcze doprowadziła do nadania im formy instytucjonalnej. W 2010 r. podjęto w Rzeszowie starania na rzecz powołania Towarzystwa Historiograficznego. Jego celem miała być wymiana myśli naukowej w dziedzinie historii historiografii, podejmowanie wspólnych polsko-ukraińskich inicjatyw organizowania konferencji i publikacji wydawnictw naukowych. Po dwóch latach konsultacji środowiskowych, prowadzonych przez prof. Jerzego Maternickiego, w których wzięło udział blisko dziewięćdziesięciu badaczy z Polski i Ukrainy (patronował im prof. Leonid Zaszkiłniak), zdecydowano o potrzebie założenia TH. W lipcu 2011 r. historycy biorący udział w dotychczasowych pracach badawczych zostali poinformowani, iż pierwsze zebranie członków założycieli Towarzystwa Historiograficznego zostało zaplanowane w Gdańsku, w drugim dniu obrad międzynarodowej konferencji naukowej „Rosja i Zachodnia Europa w polskiej i ukraińskiej historiografii XIX i XX w.” Jednocześnie przedstawiono propozycję składu Tymczasowego Zarządu kierującego pracami Towarzystwa do chwili zwołania pierwszego walnego zebrania członków, które planowano odbyć nie później niż po upływie roku od momentu rejestracji Towarzystwa w Krajowym Rejestrze Sądowym. Towarzystwo Historiograficzne z siedzibą w Rzeszowie zostało powołane 23 września 2011 r.⁷ Zgodnie z intencją założycieli Towarzystwo Histo-

⁵ Jej efektem jest publikacja *Historia, mentalność, tożsamość. Miejsce i rola historii oraz historyków w życiu narodu polskiego i ukraińskiego w XIX i XX wieku*, red. J. Pisulińska, P. Sierżęga, L. Zaszkiłniak, wstęp J. Maternicki, Rzeszów 2008.

⁶ Rezultatem przeprowadzonych konferencji są publikacje: *Historia, mentalność, tożsamość. Studia z historii, historii historiografii i metodologii historii*, red. K. Polasik-Wrzošek, W. Wrzošek, L. Zaszkiłniak, Poznań 2010; *Mity i stereotypy w dziejach Polski i Ukrainy w XIX i XX wieku*, red. A. Czyżewski, R. Stobiecki, T. Toborek, L. Zaszkiłniak, Warszawa–Łódź 2012; *Історія, ментальність, ідентичність. Історична пам'ять українців і паляків у період формування національної свідомості в XIX – першій половині XX століття / Historia, mentalność, tożsamość. Pamięć historyczna Ukraińców i Polaków w okresie kształtowania się ich świadomości narodowej (wiek XIX i pierwsza połowa XX)*, t. 4, red. L. Zaszkiłniak, J. Pisulińska, P. Sierżęga, Lviv 2011; *Historia, mentalność, tożsamość. Rosja i Europa Zachodnia w polskiej i ukraińskiej historiografii XIX i XX wieku*, red. E. Koko, M. Nowak, L. Zaszkiłniak, Gdańsk 2013.

⁷ Lista członków założycieli Towarzystwa Historiograficznego (Gdańsk 23 IX 2011 r.): Katarzyna Iwona Błachowska, Anna Maria Brzezińska, Stefan Jerzy Ciara, Mariola Małgorzata Hoszowska, Barbara Klasa, Eugeniusz Koko, Jolanta Kolbuszewska, Krzysztof Maciej Kowalski, Jerzy Wiktor Maternicki, Lech Marian Mokrzejcki, Magdalena Joanna Nowak, Zbigniew Opacki, Karolina Luiza Polasik-Wrzošek, Joanna Pisulińska, Kazimierz Stanisław Puchowski, Paweł Wiktor Sierżęga, Marta Małgorzata Sikorska-Kowalska, Dominika Edyta Staszczuk, Andrzej Władysław Stępnik, Hanna Joanna Wójcik-Łagan, Wojciech Wrzošek. Wśród obecnych na spotkaniu założycielskimi byli ponadto: Leonid Zaszkiłniak, Piotr Perkowski, Witalij Masnenko, Witalij Telwak, Iryna Kołesnyk, Lidia Iazurko, Wasyl Pedycz, Tatiana Cymbał, Mariusz Brodnicki, Burghardt Woller, Iwan Kustsij, Wołodymyr Woszczenko, Ihor Czornowoł, Witalij Jaremczuk, Ała Atamanenko.

riograficzne skupia polskich i ukraińskich historyków historiografii, metodologów historii, teoretyków kultury historycznej oraz badaczy dziejów edukacji historycznej. Głównym celem działalności statutowej TH jest „organizacja i wspieranie badań w zakresie historii historiografii, metodologii historii, teorii wiedzy i kultury historycznej, dziejów edukacji historycznej oraz upowszechnianie ich wyników w społeczeństwie”⁸. Na zebraniu założycielskim wybrano też pierwsze władze Towarzystwa. Prezesem Zarządu Głównego TH został prof. dr hab. Jerzy Maternicki, wiceprezesami zaś: dr hab. prof. UR Mariola Hoszowska (Rzeszów), prof. dr hab. Rafał Stobiecki (Łódź), prof. dr hab. Wojciech Wrzosek (Poznań) i prof. dr hab. Leonid Zaskilniak (Lwów). W skład Zarządu Głównego weszli także: dr hab. Katarzyna Błachowska (Warszawa), dr Agnieszka Kawalec (Rzeszów) – skarbnik, prof. dr hab. Krzysztof M. Kowalski (Gdańsk), dr Magdalena Nowak (Gdańsk), dr hab. prof. UMCS Andrzej Stępnik (Lublin), dr Paweł Sierżęga (Rzeszów) – sekretarz oraz prof. dr hab. Witalij Telwak (Drohobycz). Komisję Rewizyjną stanowili: prof. dr hab. Stefan Ciara (Warszawa) – przewodniczący, prof. dr hab. Eugeniusz Koko (Gdańsk) i dr Joanna Pisulińska (Rzeszów). Ostatecznie TH zostało zarejestrowane w KRS 24 listopada 2011 r., a oficjalną działalność rozpoczęło z dniem 1 stycznia 2012 r.

Konferencja naukowa w Gdańsku, zamykająca cykl badań zatytułowany „Historia – mentalność – tożsamość”, skłoniła prezesa TH do zaprezentowania nowego programu prac, już w ramach działalności Towarzystwa. Na zebraniu założycielskim (23 IX 2011 r.) przyjęto do realizacji temat badawczy „Historia historiografii i metodologia historii w Polsce i na Ukrainie – tradycja i współczesność”. Był on tematem wiodącym konferencji zorganizowanej w Rzeszowie w 2013 r. Dokonano na niej bilansu dorobku i aktualnego stanu badań z zakresu historii historiografii i metodologii historii oraz perspektywy ich rozwoju⁹. W pierwszym roku działalności TH było też organizatorem seminarium naukowego „Monografie historyków: oczekiwania i rzeczywistość” (Rzeszów, 2012 r.), podsumowującego stan badań w zakresie ukazujących się w Polsce i na Ukrainie prac poświęconych historykom¹⁰, oraz współorganizatorem (wspólnie z Zakładem Metodologii Historii Instytutu Historii UAM w Poznaniu, reprezentowanym przez prof. Wojciecha Wrzoska) dwóch interdyscyplinarnych seminariów historiograficznych: w Hermanowie (23–25 X 2012 r.) i Nałęczowie (21–23 V 2013 r.).

⁸ Statut Towarzystwa Historiograficznego, § 6, <http://towhist.rzeszow.pl/doki/STATUT.pdf> (20 XII 2021).

⁹ *Historia historiografii i metodologia historii w Polsce i na Ukrainie / Історія історіографії і методологія історії в Польщі та в Україні*, red. J. Maternicki, J. Pisulińska, L. Zaskilniak, Rzeszów 2015. W konferencji wzięło udział ponad 30 badaczy reprezentujących siedem polskich ośrodków naukowych (Gdańsk, Poznań, Łódź, Warszawa, Lublin, Kraków, Rzeszów) oraz osiem ukraińskich (Kijów, Lwów, Charków, Czerkasy, Dniepropietrowsk, Drohobycz, Iwano-Frankiowski, Ostróg).

¹⁰ Niektóre z zaprezentowanych wypowiedzi zostały opublikowane na łamach „Sensus Historiae” 2013, nr 3. Tam prace: Jerzego Maternickiego, Witalija Telwaka, Jolanty Kolbuszewskiej, Karoliny Polasik-Wrzoszek, Lidii Łazurko, Eugeniusza Koko.

Na pierwszym walnym zebraniu członków Towarzystwa Historiograficznego (Rzeszów, 12 IX 2013 r.) został przyjęty projekt regulaminu umożliwiający powoływanie zamiejscowych kół TH¹¹, co miało ułatwić prowadzenie działalności naukowej i popularyzatorskiej z zakresu historii historiografii, metodologii historii, teorii wiedzy i kultury historycznej, dziejów edukacji w środowiskach regionalnych i lokalnych. W toku dyskusji nad propozycjami kolejnych badań, zgłoszonymi przez prezesa TH Jerzego Maternickiego, wybrano zatytułowaną roboczo „Historiografia polska i ukraińska wobec nowych tendencji w nauce europejskiej XIX i XX wieku”. Przygotowanie założeń programowych dla organizowanej w tym celu konferencji naukowej powierzono zespołowi w składzie: dr hab. Katarzyna Błachowska (UW), dr hab. Zbigniew Romek (IH PAN), dr hab. Paweł Sierżęga (UR). Konferencja współorganizowana przez Instytut Historii PAN w Warszawie oraz Instytut Historyczny UW odbyła się w Warszawie (25–26 IX 2014 r.) i nosiła tytuł „Kontynuacja i zmiana. Historiografia krajów Europy Środkowo-Wschodniej wobec nowych tendencji w nauce XIX–XXI wieków”¹².

Z końcem 2012 r. Towarzystwo Historiograficzne liczyło 59 członków, w tym 47 krajowych i 12 zagranicznych (11 z Ukrainy i 1 z Austrii). Rok później liczba członków wzrosła do 68 (w tym 55 krajowych i 13 zagranicznych). Na koniec pierwszej kadencji ZG TH liczyło 86 osób. Biorąc pod uwagę poszczególne środowiska naukowe, w Polsce najliczniej reprezentowane było lubelskie (16 badaczy), następnie łódzkie (11) i kolejno gdańskie (10), warszawskie (9), poznańskie (8), rzeszowskie (8), kieleckie (3), katowickie (2), częstochowskie (2) oraz pojedyncze osoby z Krakowa, Wrocławia i Opola. Jeśli chodzi o Ukrainę, w działalność TH zaangażowali się badacze z Dniepropietrowska (3), Kijowa (2), Drohobycza (2), a ponadto Charkowa, Iwano-Frankiwska, Czerkasów oraz Lwowa.

W okresie 2012–2014 życie naukowe członków Towarzystwa koncentrowało się w dużej mierze w jego kołach terenowych. Zorganizowały one ogółem blisko 30 posiedzeń naukowych: najwięcej w Warszawie (15), potem w Rzeszowie (6),

¹¹ Dotąd powstały i działały koła w Rzeszowie (założone jesienią 2012 r., przewodnicząca dr Joanna Pisulińska, skupiało na koniec 2014 r. 8 członków), Łodzi (założone w grudniu 2012 r., przewodnicząca dr hab. prof. UŁ Jolanta Kolbuszewska, na koniec 2014 r. liczyło 12 członków) i Warszawie (założone wiosną 2013 r., przewodnicząca dr hab. Katarzyna Błachowska, na koniec 2014 r. skupiało 9 członków) Funkcję pełnomocnika ds. utworzenia Koła TH w Lublinie zgodził się przyjąć dr hab. prof. UMCS Marek Woźniak. Zostało utworzone w styczniu 2014 r. i skupiało 16 członków. W maju 2014 r. zawiązało się koło w Gdańsku (przewodniczyła dr Magdalena Nowak, liczące 10 członków). Zobowiązania do utworzenia kół podjęli prof. dr hab. Wojciech Wrzosek w odniesieniu do środowiska poznańskiego i prof. dr hab. Krzysztof Zamorski w odniesieniu do środowiska krakowskiego. Na listę członków koła rzeszowskiego zostali wciągnięci naukowcy z Ukrainy (9 badaczy), co pozwoliło legitymizować ich działalność w ramach TH, a koordynatorem wybrano prof. Leonida Zaskilniaka.

¹² Wzięło w niej udział ponad 30 osób, historyków reprezentujących dziewięć polskich i siedem ukraińskich ośrodków naukowych. Teksty poszczególnych autorów zagościły na łamach: „Klio Polska. Studia i Materiały z Dziejów Historiografii Polskiej” 8, 2016.

Łodzi (3) i Lublinie (2). Z przedłożonych przez przewodniczących kół sprawozdań wynika, że zainteresowania ich członków były zróżnicowane. W Łodzi i Rzeszowie w centrum naukowej refleksji stała historiografia polska XIX i XX w. Oba koła nawiązały też współpracę z miejscowymi oddziałami Polskiego Towarzystwa Historycznego. Przewodnicząca Koła TH w Łodzi rozpoczęła w tym czasie przygotowania do podjęcia we współpracy m.in. z członkami Towarzystwa tematu „Kobiety w polskiej nauce historycznej XX wieku”. W przypadku środowiska lubelskiego przedmiotem szczególnej uwagi była humanistyka cyfrowa oraz wkład wybitnych uczonych w rozwój UMCS. Koło TH w Warszawie współdziałało z Seminarium Historii Historiografii w Instytucie Historii PAN w Warszawie, stąd dorobek tego Seminarium, koncentrującego się na historiografii polskiej i obcej XIX–XX w., tylko w części można zapisać na konto Towarzystwa.

Zgodnie ze statutem po trzech latach działalności TH, w 2014 r., przypadały wybory nowych władz. Walne Zebranie Członków TH odbyło się 24 września w Warszawie, w siedzibie Instytutu Historii PAN, w Sali Lelewelowskiej, w przeddzień otwarcia międzynarodowej konferencji naukowej „Kontynuacja i zmiana. Historiografia krajów Europy Środkowo-Wschodniej wobec nowych tendencji w nauce XIX–XXI w.” Prezesem TH został dr hab. prof. UR Paweł Sierżęga (Rzeszów). Na wiceprezesów wybrani zostali dr hab. prof. UG Barbara Klasa (Gdańsk), dr hab. prof. UŁ Jolanta Kolbuszewska (Łódź), prof. dr hab. Andrzej Wierzbicki (Warszawa) oraz prof. dr hab. Leonid Zaskilniak (Lwów). Skarbnikiem wybrano dr Agnieszkę Kawalec (Rzeszów), a sekretarzem dr hab. prof. UR Joannę Pisulińską (Rzeszów)¹³.

W okresie sprawozdawczym 2014–2017 TH było współorganizatorem wraz z Lubelskim Seminarium Metodologicznym i Kołem TH w Lublinie seminarium naukowego „Historiografia w kontekstach nieoczekiwanych. W stronę *Prześnionej rewolucji* A. Ledera i *Fantomowego ciała króla* J. Sowy” (Lublin, 24–25 IX 2015 r.). Rok później, w 2016 r., zorganizowano przy współdziałaniu Towarzystwa dwie międzynarodowe konferencje. Pierwsza z nich – „Historię tworzą ludzie – biografistyka we współczesnych badaniach historycznych” – odbyła się 14–15 kwietnia 2016 r. w Łodzi. Jej współorganizatorami był Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Łodzi i Instytut Historii Uniwersytetu Łódzkiego. Wzięło w niej udział ponad dwudziestu historyków, w tym dwunastu członków TH z Polski i Ukrainy. Referenci dyskutowali nad stanem badań biograficznych w humanistyce, wyzwaniem metodologicznymi i praktyką pisarstwa historycznego. Spotkanie służyło wymianie

¹³ W skład Zarządu Głównego TH weszli: dr hab. prof. UW Katarzyna Błachowska (Warszawa), dr hab. prof. UR Mariola Hoszowska (Rzeszów), dr hab. Violetta Julkowska (Poznań), prof. dr hab. Jan Pomorski (Lublin), dr Ewa Solska (Lublin), prof. dr hab. Rafał Stobiecki (Łódź), prof. dr hab. Witalij Telwak (Drohobycz), prof. dr hab. Wojciech Wrzosek (Poznań). W Komisji Rewizyjnej zasiadli dr hab. Zbigniew Romek – (przewodniczący), prof. dr hab. Hanna Wójcik-Łagan, dr hab. prof. UMCS Andrzej Stępnik i dr Elżbieta Biesiadecka.

poglądów i doświadczeń badaczy wywodzących się z różnych środowisk: historyków historiografii, metodologów historii, historyków idei i dziejów najnowszych. Towarzyszyła mu refleksja nad sposobami prezentacji bohaterów, konstruowaniem narracji biograficznych oraz podstawą źródłową badań¹⁴. Druga z konferencji, zatytułowana „Między wolnością a zniewoleniem. Wartości w historiografii polskiej i środkowoeuropejskiej od końca XVIII po początki XXI wieku”, została zorganizowana w Gdańsku (6–7 X 2016 r.). Jej obrady były poświęcone zagadnieniu wolności, swobody prowadzenia badań naukowych i jej ograniczeniom wynikającym z uwarunkowań politycznych, społecznych i religijnych¹⁵.

Towarzystwo Historiograficzne wzięło też czynny udział w jednym z najważniejszych spotkań badaczy średniowiecza, tj. V Kongresie Mediewistów Polskich, odbywającym się w Rzeszowie 20–24 września 2015 r. Zostaliśmy zaproszeni przez organizatorów Kongresu do zorganizowania i patronowania sekcji: Mediewistyka lwowska XIX i XX wieku (do 1939 r.). Obrady w sekcji zostały poświęcone analizie poglądów metodologicznych i warsztatowych historyków polskich i ukraińskich, ich zainteresowaniom badawczym, dokonaniom twórczym, a także organizacji i ofercie programowej studiów w zakresie średniowiecza i nauk pomocniczych historii¹⁶.

Ważnym osiągnięciem badaczy skupionych wokół TH było opracowanie i wydanie syntetycznej pracy poświęconej działalności studium historycznego na Uniwersytecie Lwowskim do 1939 r. Opracowana według koncepcji Jerzego Maternickiego, była pierwszą na polskim rynku publikacją gruntownie przedstawiającą regulacje prawne organizacji studiów historycznych na Wydziale Filozoficznym/Humanistycznym Uniwersytetu Lwowskiego w latach 1869–1939, organizację i obsadę katedr naukowych, charakterystykę kadry, ofertę dydaktyczną oraz działalność naukową profesorów. Dzieje historii na Uniwersytecie Lwowskim ukazano na tle dorobku innych ośrodków akademickich, wskazując na trwałą wartość osiągnięć lwowskiej polskiej i ukraińskiej humanistyki¹⁷.

Podobnie jak w okresie poprzednim, działalność TH skupiała się w kołach terenowych. W Łodzi i Rzeszowie w centrum naukowej refleksji pozostawała historiografia polska XIX i XX w. Cenną inicjatywą przewodniczącej koła w Rzeszowie było zorganizowanie spotkań z cyklu „Młode Debiuty”, otwartych dla początkujących

¹⁴ Materiały zostały opublikowane w pracy: *Biografistyka we współczesnych badaniach historycznych. Teoria i praktyka*, red. J. Kolbuszewska, R. Stobiecki, Łódź 2017.

¹⁵ Pokłosiem obrad konferencyjnych jest praca: *Między wolnością a zniewoleniem. Wartości w historiografii polskiej i środkowoeuropejskiej od końca XVIII po początki XXI wieku / Між свободою і поневоленням. Цінності в польській та центральноевропейській історіографії від кінця XVIII до початку XXI століть*, red. B. Klasa, L. Zaszkilniak, Gdańsk 2020.

¹⁶ Udział w obradach sekcji wzięło ośmiu członków TH. Materiały z V Kongresu Mediewistów Polskich ukazały się drukiem pt. *Recepcja i odrzucenie. Kontakty międzykulturowe w średniowieczu*, red. L.P. Słupecki, P. Sierżęga, A. Rozwałka, M. Dzik, Rzeszów 2017.

¹⁷ *Historia na Uniwersytecie Lwowskim. Badania i nauczanie (do 1939 roku)*, red. J. Maternicki, J. Pisulińska, L. Zaszkilniak, Rzeszów 2016.

badaczy dziejów historiografii i edukacji historycznej. Zespół ukraiński, działający w ramach koła rzeszowskiego, dyskutował zagadnienia historiograficzne i metodologiczne m.in. w ramach seminariów organizowanych przez prof. Irynę Kołesnyk w Zakładzie Historii Ukrainy Narodowej Akademii Nauk w Kijowie. Staraniem koła łódzkiego z kolei opublikowana została monografia zbiorowa *Historia i pamięć. Studia i szkice historiograficzne*¹⁸. W przypadku środowiska lubelskiego przedmiotem szczególnej uwagi była historia najnowsza i jej problemy teoriopoznawcze. Natomiast w Gdańsku członkowie koła najczęściej podejmowali tematy odnoszące się do historiografii litewskiej, ukraińskiej i amerykańskiej. Niektóre z wystąpień dotyczyły zagadnień z dziejów najnowszych, co było wynikiem nawiązania przez koło gdańskie współpracy z Zakładem Historii Najnowszej Powszechnej Instytutu Historii UG. Koło TH w Warszawie poświęcało swe spotkania głównie rozważaniom nad polską myślą historyczną XIX w. Jego członkowie byli również zaangażowani w wydawanie rocznika „Klio Polska. Studia i Materiały z Dziejów Historiografii Polskiej”.

W 2017 r. w Rzeszowie miało miejsce drugie z kolei wyborcze Walne Zebranie Członków Towarzystwa Historiograficznego (28 września). Prezesem TH ponownie wybrano dr. hab. prof. UR Pawła Sierżęgę (Rzeszów). Wiceprezesami TH zostali: dr hab. prof. UW Katarzyna Błachowska (Warszawa), dr hab. prof. UG Barbara Klasa (Gdańsk), dr hab. prof. UŁ Jolanta Kolbuszewska (Łódź) oraz prof. dr hab. Leonid Zaszkilniak (Lwów). Funkcję skarbnika powierzono dr Agnieszce Kawalec (Rzeszów), a sekretarzem TH została dr hab. prof. UR Joanna Pisulińska (Rzeszów)¹⁹.

W okresie od 2017 do 2020 r. Towarzystwo Historiograficzne było organizatorem trzech konferencji naukowych poświęconych analizie obrazu dawnej Polski, jaki wyłaniał się z prac historyków profesjonalistów i popularyzatorów wiedzy historycznej publikujących w XIX i XX w. W kręgu zainteresowań badaczy znalazły się zagadnienia metodologiczno-warsztatowe związane z terminologią prowadzonych w tym zakresie badań, jak i historiograficzne, dotyczące przemian dokonujących się pod wpływem przeobrażeń społeczno-politycznych i kulturowych w polskiej, litewskiej i ukraińskiej myśli historycznej. Pierwsza z cyklu konferencji zatytułowanych „Wspólne dziedzictwo. Rzeczpospolita Obojga Narodów w polskiej, litewskiej i ukraińskiej myśli historycznej XIX i XX w.” miała miejsce w Rzeszowie (28–29 IX 2017 r.)²⁰.

¹⁸ *Historia i pamięć. Studia i szkice historiograficzne*, red. J. Kolbuszewska, R. Stobiecki, Łódź 2016.

¹⁹ W skład Zarządu Głównego TH weszli: dr hab. prof. UR Mariola Hoszowska (Rzeszów), dr hab. Violetta Julkowska (Poznań), dr hab. prof. UG Magdalena Nowak (Gdańsk), prof. dr hab. Jan Pomorski (Lublin), dr Ewa Solska (Lublin), prof. dr hab. Rafał Stobiecki (Łódź), prof. dr hab. Witalij Telwak (Drohobycz). W Komisji Rewizyjnej zasiadli: prof. dr hab. Eugeniusz Koko (przewodniczący, Gdańsk), dr hab. prof. UMCS Andrzej Stępnik (Lublin), dr Lidia Łazurko (Drohobycz) i dr Elżbieta Biesiadecka (Rzeszów).

²⁰ Rezultaty badań zostały zaprezentowane w pracy *Wspólne dziedzictwo. Rzeczpospolita Obojga Narodów w polskiej, litewskiej i ukraińskiej historiografii XIX–XXI wieku*, red. M. Hoszowska, J. Pisulińska, P. Sierżęga, L. Zaszkilniak, Rzeszów 2019.

Kolejne konferencje zostały zorganizowane w Drohobyczu (27–28 IX 2018 r.)²¹ i Warszawie (6–7 XII 2019 r.)²². Ponadto TH brało udział w organizacji międzynarodowej konferencji „Miejsca pamięci – historia – turystyka. Sites of Memory – History – Tourism” (Gdańsk, 6–7 III 2020 r.). Partnerami w tym przedsięwzięciu były: Uniwersytet Gdański, Polish American Historical Association oraz Europejskie Centrum Solidarności. W tym samym 2020 r. TH wsparło finansowo organizację ogólnopolskiej konferencji naukowej dla doktorantów i młodych naukowców w Poznaniu „Kluczowe pojęcia myślenia historycznego: Praktyczne wyzwania i teoretyczne innowacje współczesnej wiedzy o przeszłości” (6–7 III 2020 r.)²³.

Wzorem ubiegłych lat, działalność TH oparta była na aktywności kół. Najczęściej spotykali się członkowie koła lubelskiego (co miesiąc) w ramach Lubelskiego Seminarium Historyczno-Methodologicznego. Z kolei w Rzeszowie odbyło się 18 posiedzeń, w Łodzi również 18 i w Gdańsku 8. W Warszawie członkowie koła spotykali się w Instytucie Historii PAN w ramach zebrań Zakładu Historii Idei i Dziejów Inteligencji w XIX–XX wieku.

Członkowie koła lubelskiego najczęściej dyskutowali o kwestiach metodologicznych oraz dotyczących historii politycznej po 1945 r. Z kolei rzeszowscy uczestnicy koła podejmowali tematy z zakresu dziejów polskiej myśli historycznej oraz historii edukacji historycznej. W Łodzi w ramach organizowanych spotkań dominowała tematyka biograficzna. Referencje podejmowali również tematy dotyczące polityki historycznej, pamięci i myśli historycznej. Natomiast w Gdańsku członkowie koła koncentrowali się na zagadnieniach z dziejów XIX i XX w. Organizowano również wykłady otwarte poświęcone historiozofii i metodologii historii.

Warto podkreślić, że członkowie kół podjęli w tym czasie szereg inicjatyw popularyzujących problematykę historiograficzną i metodologiczną wśród studentów i miłośników historii. Aktywnie uczestniczyli w życiu naukowym, angażując się w organizację spotkań i wykładów otwartych z udziałem historyków polskich i zagranicznych oraz konferencji. Cenną inicjatywą koła lubelskiego, przy wsparciu lubelskiego Ośrodka Brama Grodzka-Teatr NN, było stworzenie w 2017 r. internetowego portalu naukowego „Ohistorie!” (<http://ohistorie.eu/>), na którym są prezentowane debaty naukowe poświęcone tematom z zakresu historii najnowszej, społecznej i kulturowej oraz problematyce metodologicznej. Członkowie koła zarządzają także stroną Towarzystwa Historiograficznego na Facebooku (<https://pl-pl.facebook.com/>). W Lublinie zorganizowano ponadto konferencje

²¹ Jej pokłosiem jest praca: *Спільна спадщина. Річ Посполита обох народів в польській і українській історичній думці XIX і XX ст. / Wspólne dziedzictwo. Rzeczpospolita Obojga Narodów w polskiej i ukraińskiej myśli historycznej XIX i XX w.*, red. W. Telwak, L. Łazurko, P. Sierżęga, Drohobycz 2019.

²² Część artykułów została opublikowana na łamach: „Klio Polska. Studia i Materiały z Dziejów Historiografii Polskiej” 12, 2020.

²³ Opiekunem naukowym konferencji była prof. dr hab. Ewa Domańska.

naukowe: „Przeszłość w dyskursach publicznych. Narracje – wizualizacje – konceptualizacje” (Kazimierz Dolny, 25–27 X 2017 r.), „Nauki historyczne i metodologia historii w Polsce. Aktualności i wyzwania” (Kazimierz Dolny, 28–30 VI 2019 r.) oraz „Historia jako pokusa. Spojrzenie przez perspektywę Westerplatte” (konferencja współorganizowana z Muzeum Gdańska, Gdańsk, 14–15 X 2019 r.). Członkowie koła zasiadali też w Komitecie Organizacyjnym XX Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich, który odbył się w Lublinie 18–20 września 2019 r. Warto nadmienić, że w trakcie tego zjazdu Prezydent Rzeczypospolitej Andrzej Duda odznaczył Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski prof. dr. hab. Jerzego Maternickiego, honorowego członka TH i pierwszego jego prezesa, oraz prof. Jana Pomorskiego, członka ZG Towarzystwa.

Staraniem koła łódzkiego z kolei opublikowane zostały wspomnienia Krystyny Śreniowskiej *Moje życie*²⁴. Koło w Łodzi przyczyniło się również do zorganizowania w Instytucie Historii UŁ konferencji „Paweł Jasienica. W studziesięciolecie urodzin” (Łódź, 7–8 XI 2019 r.). Ponadto w 2018 r. koło łódzkie powołało Interdyscyplinarne Seminarium Biograficzne, którego celem jest pogłębienie refleksji naukowej na temat badań biograficznych oraz zbudowanie sieci kontaktów między reprezentantami różnych dziedzin i szkół badawczych, podejmujących się zagadnień teoretycznych w perspektywie biograficznej. Do uczestnictwa w seminarium są zapraszani głównie młodzi badacze, reprezentujący nauki humanistyczne i społeczne. Twórcom seminarium zależy przy tym na promocji Łodzi jako centrum wymiany myśli naukowej. W tym celu została podpisana umowa między prezydentem Łodzi a prezesem TH.

Obecnie, od 2020 r., prezesem Towarzystwa Historiograficznego jest dr hab. prof. UR Joanna Pisulińska (Rzeszów). Funkcję wiceprezesów pełnią: dr hab. prof. UW Katarzyna Błachowska (Warszawa), dr hab. prof. UG Barbara Klasa (Gdańsk), dr hab. prof. UŁ Jolanta Kolbuszewska (Łódź) i prof. dr hab. Leonid Zaszkiłniak (Lwów)²⁵.

W 2021 r. działania naukowe członków TH skoncentrowane są na opracowaniu syntezy historii historiografii polskiej 1918–1939, której wydanie planowane jest na przełomie 2022 i 2023 r. Członkowie TH biorą też czynny udział w pracach Komisji Teorii i Historii Historiografii oraz Metodologii Historii przy Komitecie Nauk Historycznych PAN, której przewodniczy prof. dr hab. Ewa Domańska.

Podsumowując, warto dodać, że obecnie TH liczy blisko 120 członków, reprezentujących wszystkie liczące się w Polsce i na Ukrainie ośrodki akademickie. Dotychczasowy dorobek naukowy TH w postaci zorganizowanych konferencji,

²⁴ K. Śreniowska, *Moje życie*, oprac., wstęp i koment. J. Kolbuszewska, R. Stobiecki, Łódź 2018.

²⁵ W skład ZG TH wchodzi: dr hab. prof. UR Paweł Sierżęga – sekretarz TH, dr Agnieszka Kawalec – skarbnik oraz członkowie: dr Anna Brzezińska, dr hab. prof. UR Mariola Hoszowska, prof. dr hab. Violetta Julkowska, dr hab. Magdalena Nowak, prof. dr hab. Jan Pomorski, dr Ewa Solska, prof. dr hab. Rafał Stobiecki, prof. dr hab. Witalij Telwak, dr hab. Piotr Witek.

sympozjów i wydawnictw stanowi istotny wkład środowisk naukowych w rozwój badań historiograficznych o zasięgu ogólnopolskim i międzynarodowym. Dzięki TH udało się stworzyć platformę pod wspólne, interdyscyplinarne badania historiograficzne oraz określić normy kształcenia w zakresie historii historiografii i metodologii historii w przestrzeni dydaktyki uniwersyteckiej²⁶. Staraniem członków TH podejmowanych jest też szereg inicjatyw mających na celu popularyzację badań historiograficznych wśród studentów historii. Ich owocem jest promowanie prac magisterskich i doktorskich, co pozwala z nadzieją patrzeć na rozwój tej ważnej w systemie badań humanistycznych subdyscypliny historycznej.

Paweł Sierżęga
Uniwersytet Rzeszowski

²⁶ Zob. „Historia@Teoria” 1, 2017, nr 3, *O historii historiografii*, cz. 1, red. V. Julkowska, M. Solarzka, M. Bugajewski.